

KIBRIS SFÂNTUL
IOAN GURĂ DE AUR

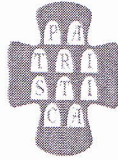
CELE ȘAPTE
CUVÂNTĂRI ENCOMIASTICE
ÎN CINSTEA
APOSTOLULUI PAVEL

DOXOLOGIA

→
traduceri

←

14

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

**CELE ȘAPTE CUVÂNTĂRI ENCOMIASTICE
ÎN CINSTEA APOSTOLULUI PAVEL**

Traducere din limba greacă veche, studiu introductiv și note

ALEXANDRU PRELIPCEAN

Carte tipărită cu binecuvântarea

Înaltpreasfințitului

TEOFAN

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura DOXOLOGIA

Iași, 2016

CUPRINS

Prolog	7
Lista de abrevieri	9

1

De laudibus sancti Pauli apostoli (CPG 4344, BHG^a, 1460k-s): istoria și teologia unui text hrisostomian

Considerații generale și stadiul cercetărilor	13
Sfântul Ioan Gură de Aur: omul și teologul	19
<i>De laudibus sancti Pauli apostoli (CPG 4344, BHG^a, 1460k-s): istoria unui text hrisostomian</i>	31
1. Locul scrierii	31
2. Celebrarea Apostolului Pavel în Antiohia și adresații	38
3. Timpul rostirii	39
4. Transmiterea manuscrisă	41
Edițiile critice și traduceri moderne	44
1. Edițiile textului hrisostomian	44
1.1. Ediții latine	44
1.2. Ediții grecești	46
2. Traducerile moderne	50
2.1. Traduceri occidentale	50
2.1.1. Traduceri în limba franceză	50
2.1.2. Traduceri în limba engleză	53
2.1.3. Traduceri în limba germană	55

2.1.4. Traduceri în alte limbi	56
2.2. Traduceri orientale	56
2.2.1. Traduceri elene	56
2.2.2. Traduceri românești	60
Chipul Apostolului Pavel în cele șapte cuvântări encomiastice	64
Rezumatul celor șapte cuvântări encomiastice	81
Concluzii finale	86

2

Cele șapte cuvântări encomiastice ale Sfântului Ioan Gură de Aur în cinstea Apostolului Pavel

Prima cuvântare	91
A doua cuvântare	102
A treia cuvântare	110
A patra cuvântare	118
A cincea cuvântare	136
A șasea cuvântare	148
A șaptea cuvântare	158
Bibliografie	169
Indice de referințe scripturistice	179

Considerații generale și stadiul cercetărilor

1

DE LAUDIBUS SANCTI PAULI APOSTOLI (CPG 4344, BHG^a, 1460K-S)

ISTORIA ȘI TEOLOGIA UNUI TEXT HRISOSTOMIAN

A scrie un studiu introductiv despre *De laudibus sancti Pauli* a lui Gură de Aur și despre modul în care l-a analizat și pe „Apostolul neamurilor” în cadrul celor șapte discursuri sau cuvântări encomiastice este un lucru dificil și descurajant pentru un începător în studiul patristic. Dificultatea acestui demers reiese, mai cu seamă, din numărul mare al tezelor interpretative ale vieții, operei și teologiei autwulw antichian, astfel încât așezaj în fața unei bibliografii hrisostomiene, extrem de complexe, pericoul de a „sta” în fața este aproape iminent. Constatarea aceasta este dublată și de realitatea că teologia antichian este,

¹ In *Haec Apostoli Dicitur*, *Ultimian sustineretis me fecim quid inspicient* hinc esse III Cor. 11, 11. PG. 51:40L. Cf. *Orthodoxie*, Nr. 2/1998, „Anatolice. Illethos kai Louros me Xristou touo”, in *Kt. XIV* (1992), 2, p. 317. „Nimeni nu L-a iubit pe Hristos mai mult ca Pavel și nimeni nu l-a iubit pe Pavel mai mult ca Jean Gură de Aur”.

Considerații generale și stadiul cercetărilor

[*Omnes equidem amo sancios, maxime vero beatum Paulum, vas electionis, tubam caelestem, Christi pronubum*¹

Îi iubesc pe toți sfinții, dar cel mai mult îl iubesc pe fericitul Pavel, vas ales, trâmbiță cerească, prietenul mirelui Hristos]

A scrie un studiu introductiv despre Sfântul Ioan Gură de Aur și despre modul în care-l analizează pe „Apostolul neamurilor” în cadrul celor șapte omilii sau cuvântări encomiastice este un lucru dificil și descurajant pentru un începător în studiul patristic. Dificultatea acestui demers reiese, mai cu seamă, din cauza numeroaselor fațete interpretative ale vieții, operei și teologiei autorului antiohian, astfel încât așezați în fața unei bibliografii hrisostomiene, extrem de complexe, pericolul de a „rata” ținta este aproape iminent. Constatarea aceasta este dublată și de realitatea că teologul antiohian este,

¹ *In Hoc Apostoli Dictum, Utinam sustineretis modicum quid insipientiae meae (II Cor. 11, 1.), PG 51:301. Cf. Θεοδώρου Ν. Ζηση, „Απόστολος Παύλος και Ιωάννης Χρυσόστομος”, în: ΚΙ, XIV (1982), 2, p. 317: „Nimeni nu l-a iubit pe Hristos mai mult ca Pavel și nimeni nu l-a iubit pe Pavel mai mult ca Ioan Gură de Aur”.*

fără îndoială, cel mai tradus Părinte al Bisericii atât în spațiul românesc², cât și în cel occidental³.

Evident, dincolo de identificarea textului ediției critice și a traducerilor moderne (dacă acestea, bineînțeles, există), prima etapă a unui cercetător este să clarifice situația acelor studii contemporane care fac referire la obiectul său de cercetare, în cazul de față la relația dintre Apostolul Pavel și Ioan Gură de Aur, având drept fundament cele șapte omilii encomiastice.

² Pentru spațiul românesc, vezi traducerile operei hrisostomiane, precum și studiile aferente acestui autor patristic, în volumele: D. FECIORU, *Bibliografia traducerilor în românește din literatura patristică*, vol. 1, Fascicola 1: Epoca de la 1691 până la 1893, Institutul de Arte grafice „Bucovina”, București, 1937, pp. 9-13, 23, 25, 27-28, 37, 50-57, 61-66, 69-82; Daniel POPA, *Opera Sfântului Ioan Gură de Aur & Bibliographia of Saint John Chrysostom*, ediție bilingvă, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002; Varlaam MERTICARIU, *Literatura patristică în teologia românească (I). Bibliografie*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2009, pp. 426-551; †Petroniu FLOREA, *Literatura patrologică românească în secolul XX*, volumul 1, Editura Episcopiei Sălajului „Credință și viață în Hristos”, Zalău, 2015, pp. 29-31, 126-133.

³ Pentru literatura de specialitate, a se consulta următoarele lucrări: C. BAUR, *S. Jean Chrysostome et ses œuvres dans l'histoire littéraire*, Recueil de travaux publiés par les membres des conférences d'histoire et de philologie. 18 e Fascicule, Bureaux du Recueil, Louvain/Fontemoing, Paris, 1907; K. MUENSCHER, *Jahresbericht über die Fortschritte der Altertumswissenschaft*, Leipzig, 170 (1915), pp. 181-182; J. MAROUZEAU, *Dix années de bibliographie classique. Bibliographie critique et analytique de l'antiquité gréco-latine pour la période 1914-1924*, Collection de bibliographie classique publiée sous le patronage de l'Association Guillaume Budé, Société d'édition „Les belles lettres”, Paris, 1927; IDEM/ J. ERNST, *L'Année Philologique. Bibliographie critique et analytique de l'antiquité gréco-latine*, Les Belles Lettres, Paris, 1928 sq. (vezi și site-ul: <http://www.annee-philologique.com/>, 21 mai 2015); W. SCHNEEMELCHER ET ALII (ed.), *Bibliographia Patristica*, Internationale Patristische Bibliographie, Walter de Gruyter, Berlin, 1959 sq.; D.C. BURGER, *A Complete Bibliography of the Scholarship on the Life and Works of Saint John Chrysostom*, Evanston, 1964; G.D. DRAGAS, „Greek Orthodox studies on John Chrysostom during the 20th century” și „Perceptions of Chrysostom in contemporary Greek Orthodoxy”, în: M. WALLRAFF/ R. BRÄNDLE (ed.), *Chrysostombilder in 1600 Jahren: Facetten der Wirkungsgeschichte eines Kirchenvaters*, col. „Arbeiten zur Kirchengeschichte”, 105, Walter de Gruyter, Berlin-New York, 2008, pp. 373-409, 390-409; precum și site-ul: <http://www.cecs.acu.edu.au/chrysostombibliography.html> (1 mai 2015).

Astfel, din multitudinea studiilor tematice, dedicate arhiepiscopului de Constantinopol și relației cu Apostolul Pavel, trebuie să amintim contribuțiile lui A. Merzagora⁴, F. Fromm⁵, E. Hoffmann-Aleith⁶, B.H. Vandenberghe⁷, M. Costanza⁸, Melchiorre di S. Maria⁹, Michel Aubineau¹⁰, A. Piédagnel¹¹, Adolf Martin Ritter¹², Elisabeth A. Clark¹³, K.-H. Uthemann¹⁴, M.G.

⁴ În ordine cronologică: „Giovanni Crisostomo commentatore di S. Paolo”, în: *„Didaskaleion”. Studi di letteratura e storia cristiana antica* n. s. 9, Società editrice internazionale, Editura Paola Ubaldi, Torino, 1931, pp. 1-73 (John Benjamins N. V., Amsterdam, 1969, pp. 1-73); „Giovanni Crisostomo commentatore di San Paolo: Osservazioni su l'esegesi filosofica (I)”, în: *Studi dedicati alla memoria di Paolo Ubaldi*, Pubblicazioni della Università Cattolica del Sacro Cuore 16, Serie quinta: scienze storiche, Società editrice „Vita e pensiero”, Milano, 1937, pp. 205-246; *S. Paolo nella prospettiva di S. Giovanni Crisostomo*, Rome, 1963.

⁵ *Das Bild des verklärten Christus beim hl. Paulus. Nach den Kommentaren des hl. Johannes Chrysostomus*, Rome, 1938.

⁶ „Das Paulusverständnis des Johannes Chrysostomus”, în: *Zeitschrift für Neutestamentliche Wissenschaft*, XXXVIII (1939), pp. 181-188.

⁷ „Chrisostome et Paul”, în: *La Vie Spirituelle*, LXXXVII (1952), pp. 161-174.

⁸ „Waar predikte Sint Chrysostomus zijn vier en twintig homiliën als commentaar op Sint Paulus' brief aan de Ephesiërs?”, în: *StC*, XXVII (1952), pp. 145-154.

⁹ „S. Paolo nella prospettiva di S. Giovanni Crisostomo”, în: *Studiorum Paulinorum Congressus internationalis catholicus 1961, simul Secundus Congressus internationalis catholicus de Re Biblica, completo XIX saeculo post S. Pauli in Urbem adventum*, col. „Analecta Biblica”, 17-18, Pontificio Istituto Biblicum, Roma, 1963, pp. 491-502.

¹⁰ În ordine cronologică: „Une homélie ps.-chrysostomienne inédite In apostolum Paulum (BHG 1462s) dans le cod. Cantabr., Trinity Coll., B. 8.8”, în: *OCP*, XL (1974), 1, pp. 415-420; „Une homélie chrysostomienne présentée comme inédite. In s. Paulum (BHG 1460u, CPG 4885)”, în: *VigChr*, XXXVI (1982), pp. 164-168.

¹¹ „L'angoisse du Salut des Juifs dans l'âme de l'Apôtre Paul, d'après le *De Laudibus Pauli* de Jean Chrysostome”, în: *Studia Patristica*, XIII (1975), pp. 269-272.

¹² „John Chrysostome as an Interpreter of Pauline Social Ethics”, în: William S. BABCOCK (ed.), *Paul and the Legacies of Paul*, Southern Methodist University Press, Dallas, 1990, pp. 183-192.

¹³ „Comment: Chrysostom and Pauline social ethics”, în: William S. BABCOCK (ed.), *Paul and the Legacies of Paul*, pp. 193-199.

¹⁴ „Ein Enkomion zum Fest des hl. Paulus am 28. Dezember. Edition des Textes (CPG 4850) mit Einleitung”, în: A. SCHOORS/ P. VAN DEUN (ed.), *Philohistôr. Miscellanea in honorem Caroli Laga septuagenarii*, col. „Orientali Lovaniensia Analecta”, 60, Uitgeverij Peeters en Departement Oriëntalistiek, Leuven, 1994, pp. 103-134.

Mara¹⁵, Margaret Mitchell¹⁶, Rudolf Brändle¹⁷, S. Hidal¹⁸, S.C. Kessler¹⁹, Andreas Heiser²⁰ și Chris L. de Wet²¹. Mediul științific grecesc s-a „racordat” acestor demersuri științifice occidentale prin contribuțiile lui Theodoros Zisis²²,

¹⁵ „Note sul' De laudibus S. Pauli' di Giovanni Crisostomo”, în: L. PADOVESE (ed.), *Atti del III Simposio di Tarso su s. Paolo Apostolo* (Turchia: la Chiesa e la sua storia 9), Istituto Francescano di Spiritualità, Pontificio Ateneo „Antoniano”, Rome, 1995, pp. 163-169.

¹⁶ În ordine cronologică: „The archetypal image: John Chrysostom's portraits of Paul”, în: *The Journal of Religion*, LXXV (1995), 1, pp. 15-43; IDEM, „A variable and many-sorted man': John Chrysostom's treatment of Pauline inconsistency”, în: *Journal of Early Christian Studies*, VI (1998), 1, pp. 93-111; *The Heavenly Trumpet: John Chrysostom and the Art of Pauline Interpretation*, Verlag Mohr Siebeck, Tübingen, 2000 (2002, Westminster John Knox Press, Louisville, Kentucky).

¹⁷ „Συγκατάβασις als hermeneutisches und ethisches Prinzip in der Paulusauslegung des Johannes Chrysostomus”, în: G. SCHÖLLGEN/C. SCHOLTEN (ed.), *Stimuli: Exegese und ihre Hermeneutik in Antike und Christentum*. Festschrift für Ernst Dassmann, Münster: Aschendorff, 1996, pp. 297-307.

¹⁸ „Johannes Chrysostomos: fornkyrkans Job och Paulus”, în: *Pilgrim*, 3 årg., V (1998), pp. 45-49.

¹⁹ „Rom bei Johannes Chrysostomus: Petrus und Paulus als Motiv einer rhetorischen Idealisierung der Reichshauptstadt”, în: *Pietro e Paolo. Il loro rapporto con Roma nelle testimonianze antiche*. XXIX Incontro di studiosi dell'antichità cristiana, Roma, 4-6 maggio 2000, col. „Studia Ephemeridis Augustinianum”, 74, Institutum Patristicum Augustinianum, Rome, 2001, pp. 543-554.

²⁰ În ordine cronologică: „Goldmund und Dichter? - Beobachtungen zur Paulusinszenierung des Johannes Chrysostomus”, în: Pr. Nicolae CHIFĂR/Sebastian MOLDOVAN (ed.), *Sfântul Ioan Gură de Aur: ierarh - teolog - filantrop (407-2007)*, Simpozion Teologic internațional dedicat împlinirii a 1600 de ani de la trecerea sa la veșnicie, Editura Andreiana, Sibiu, 2008, pp. 268-284 (versiune românească: „Gură de Aur și poet? Observații cu privire la punerea hrisostomiană în scenă a Sfântului Apostol Pavel”, traducere de Daniel Buda, în: *RT, SN*, XVII (2007), 4, pp. 150-166); *Die Paulusinszenierung des Johannes Chrysostomus. Epitheta und ihre Vorgeschichte*, col. „Studient und Texte zu Antike und Christentum”, 70, Mohr Siebeck, Tübingen, 2012.

²¹ În ordine cronologică: „Paul and Christian identity-formation in John Chrysostom's homilies *De laudibus sancti Pauli apostoli*”, în: *Journal of Early Christian History*, III (2013), 2, pp. 34-46; „John Chrysostom on Paul as founder as churches”, în: *Religion & Theology*, XX (2014), 3-4, pp. 303-315.

²² „Απόστολος Παύλος και Ιωάννης Χρυσόστομος”, pp. 313-323.

B. Billiotou²³, Ioannis G. Kourembeles²⁴, iar spațiul românesc prin studiile lui Ioan Mihălțan²⁵ și Grigorie Marcu²⁶.

Viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur asupra Apostolului Pavel și modul în care acesta a fost reflectat în cadrul celor șapte cuvântări encomiastice a fost dezbătută, mai mult sau mai puțin superficial, în cadrul cercetărilor prezentate mai sus. Bibliografia contemporană occidentală și-a focalizat atenția mai mult pe o analiză critică asupra segmentului istorico-filologic, în timp ce spațiul oriental pe aspectul teologic – descris adeseori într-o manieră diletantă – al relației dintre autorul antiohian și Apostolul Pavel.

Credem, în urma unei analize de ansamblu a temei de față, că studiul cel mai important cu privire la acest subiect îi aparține cercetătoarei Margaret Mitchell²⁷. Contribuția cercetătoarei americane, privită drept o „excelentă lucrare”²⁸, se detașează de linia familiară prin numeroase fațete interpretative, și anume: critica asupra cercetărilor contemporane privind opera *De laudibus sancti Pauli apostoli*, analiza în detaliu a chipului arhetipal al Apostolului Pavel, descrierea portretelor biografice ale lui Pavel în diferite contexte, importanța surselor istorice în operele lui Ioan Gură de Aur asupra Apostolului Pavel, alături de traducerea în engleză a celor șapte cuvântări.

²³ Προϊποθέσεις και δομή της οικογένειας στις ερμηνευτικές ομιλίες του Ιωάννου του Χρισστόμου στον Απόστολο Παύλο, teză de doctorat (nepublicată), Αθήνα, 2000.

²⁴ „L’Apostolo Paolo e Giovanni Crisostomo. Il significato ecclesiologico di un evento antropologico in Cristo”, trad. Luca Bianchi, în: LUCA BIANCHI (ed.),

²⁵ Sf. Ioan Gură de Aur și discursurile sale despre Sf. Apostol Pavel, teză de disertație, Sibiu, 1951. Din păcate, demersurile noastre de a obține această lucrare au fost în zadar.

²⁶ „Mens divinator, o comparație între Sfântul Apostol Pavel și Sfântul Ioan Gură de Aur”, în: *St Teol*, IX (1957), 9-10, pp. 617-624.

²⁷ Vezi nota 16 din prezentul subcapitol, precum și partea 2.1.2. din segmentul *Traduceri contemporane*.

²⁸ Andreas HEISER, „Goldmund und Dichter?...”, p. 271 (versiune românească: „Gură de Aur și poet?...”, p. 153).

Evident, alte informații – dar de o infimă valoare și de cele mai multe ori de natură istorică – pot fi extrase din cadrul comentariilor moderne privind opera exegetică a autorului patristic la epistolele pauline²⁹ sau din diferite manuale de *Patrologie*³⁰. Totuși, aceste informații nu reușesc să schițeze

²⁹ Vezi indicațiile oferite de Margaret M. MITCHELL, *The Heavenly Trumpet...*, pp. 5-18.

³⁰ Vezi, spre exemplu: Le Docteur ALZOG, *Manuel de Patrologie*, traduction de l'Abbé P. Bélet, Gaume Frères et J. Duprey, Paris, 1867, p. 313 („Sept Homélie sur les louanges de l'apôtre saint Paul, prononcées à Antioche"); Otto BARDENHEWER, *Patrology: the Lives and Works of the Fathers of the Church*, translated from the second edition by Thomas J. Shahan, B. Herder, Freiburg im Breisgau and St. Louis, 1908, p. 332 („Among his panegyrics of Saints the *Homiliae 7 de laudibus S. Pauli Ap.* Delivered at Antioch, have always been the most admired..."); Δημητρίου Σίμου ΜΠΑΛΑΝΟΥ, *Πατρολογία. Οι εκκλησιαστικοί Πατέρες και συγγραφείς των όκτω πρώτων αιώνων*, Τύποις Ι.Α. Αλευροπούλου, Έν Αθηναίς, 1930, p. 367 („Λόγοι έγκωμιαστικοί... εις τον άπόστολον Παύλον, όν άποκαλει «λειμώννα άρετών και παράδεισον πνευματικών»"); Fulberto CAYRÉ, *Patrologia e storia della Teologia*, traduzione di D. Tebaldo Pelliazzari, Primo volume: primo e secondo libro, Società di S. Giovanni Evangelista, Roma, 1936, pp. 496-497 („I più meritamente famosi sono i sette pronunciati in lode di san Paolo ad Antiochia"); Κωνσταντίνου Μ. ΦΟΥΣΚΑ, *Θεηγόροι οπλίται. Οι πατέρες και εκκλ. συγγραφείς από τον 325-750 μ.Χ.*, Αθήναι, 1975, p. 129 („Εις την κατηγορίαν ταύτην ανήκουν και αι 7 ύπέροχοι όμιλίες *Εις τον Άπ. Παύλον*, εις τας όποίας παρουσιάζεται ανάγλυφος ή εικών του μεγάλου Άποστόλου"); Johannes QUASTEN, *Patrology*, volume III: *The Golden Age of Greek Patristic Literature From the Council of Nicaea to the Council of Chalcedon*, Christian Classics, Westminster, 1986, p. 456 („But non of his encomia has won a greater reputation than the *Homiliae 7 de laudibus S. Pauli*, in which he gives enthusiastic expression to his unbounded admiration of the Apostle of the Gentiles..."); Παναγιώτη Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, *Ελληνική πατρολογία*, τόμος Δ': Περίοδος Θεολογικής Ακμής δ' και ε' αιώνες, Εκδοτικός Οίκος Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη, 1992, pp. 276-277 (²2006, pp. 276-277: „Εις την κορυφήν των έγκωμιαστικών λόγων εύρίσκονται οι έπτά *Εις τον άπόστολον Παύλον*. Ο Χρυσόστομος, ένθουσιώδης θαυμαστής του Παύλου, άφιέρωσεν εις αυτόν λαμπράς σελίδας και ήρμήνευσεν όλας τας έπιστολάς του. Με τους παρόντας λόγους διαζωγραφείται έναργώς ή προσωπικότης του άποστόλου και περιγράφονται οι άγώνες και οι κόποι του διά την διάδοσιν της χριστιανικής πίστεως. Είναί κατ' αυτούς «λειμών άρετών και παράδεισος πνευματικός». Ο Ανιανός,